

Key words: *professional-pedagogical training, university, physical education and sport, countries of the European Union, curriculum, educational disciplines, creative potential of the student.*

УДК 378(410)

Ільдико Орос

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
м. Берегово

ORCID ID 0000-0001-7300-9362

DOI 10.24139/2312-5993/2019.01/171-180

СТРУКТУРА ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ НАПРИКІНЦІ ХХ – НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

Ми поставили за мету схарактеризувати структуру освіти дорослих у Великій Британії наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття. З'ясовано тенденції розвитку системи вищої освіти дорослих у Великій Британії (кінець ХХ – початок ХХІ століття).

У статті використано методи дослідження: теоретичні (аналіз філософської, педагогічної, психологічної літератури); інтерпретаційно-аналітичний метод; метод порівняльно-історичного аналізу.

Аналіз структури освіти дорослих наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття у Великій Британії дозволяє ствердити наступне: основними рисами реформ освіти дорослого населення в зазначений період є: розробка національної кваліфікаційної шкали для професійної і вищої освіти; безперервне підвищення кваліфікації дорослих; взаємодія виробництва й науки; надання керівниками підприємств переваги робітникам, які мають ступінь бакалавра з відзнакою; збільшення кількості дорослих студентів та ЗВО для їх підготовки; реалізація ідеї громадської освіти через різні типи неформальних закладів освіти; активне запровадження дистанційних технологій; реалізація нового механізму фінансування із залученням недержавних та громадських фінансових ресурсів.

Ключові слова: *освіта дорослих, структура освіти дорослих, Велика Британія, тенденції розвитку системи вищої освіти дорослих, доросле населення, присвоєння кваліфікації, реформування освіти дорослого населення.*

Постановка проблеми. Важливою складовою в системі навчання дорослого населення є набуття нових знань, умінь, компетентностей, що впливає на конкурентоспроможність особистості, захист її соціальних прав, на її працевлаштування – зазначено Європейською комісією. Така постановка проблеми у сфері освіти дорослих базується на принципах: якісне управління процесом освіти дорослих; задоволення потреб економіки; гнучкий доступ до освітніх послуг; доступність освіти дорослих; фінансова підтримка (Лазоренко, 2011, с. 256-257).

Аналіз актуальних досліджень. Важливе значення для опанування освітою дорослих мають праці з філософії освіти (В. Андрущенко, І. Зязюн, В. Кремень, В. Лутай та ін.), а також з теоретико-прикладних аспектів

неперервної освіти дорослих (О. Лазоренко, Л. Лук'янова, Н. Ничкало, С. Сисоєва, І. Швець, Т. Федоренко та ін.).

Мета статті: Ми поставили мету схарактеризувати структуру освіти дорослих у Великій Британії наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття.

Методи дослідження. У статті використано методи дослідження: теоретичні (аналіз філософської, педагогічної, психологічної літератури) – для обґрунтування вихідних положень дослідження; інтерпретаційно-аналітичний метод, на основі якого вивчаються українські й зарубіжні джерела із застосуванням синтезу, аналізу, систематизації та узагальнення; метод порівняльно-історичного аналізу – для виявлення тенденції розвитку освіти дорослих.

Виклад основного матеріалу. Як зазначає О. Лазоренко, головним завданням навчання дорослого населення є безперервне підвищення кваліфікації або їх перепідготовка для задоволення освітніх потреб і забезпечення конкурентоспроможності на ринку праці, що залежить більшою мірою від людського капіталу (навчання, підвищення кваліфікації), а не від матеріального, що є інвестиціями в персонал підприємства, компанії. При цьому у Великій Британії значно зростає продуктивність праці, яка формується за рахунок нової взаємодії виробництва і науки, інформаційної та інноваційної політики, від розвитку формальної та НФО (Лазоренко, 2011, с. 258).

І. Швець та Т. Федоренко, вивчаючи проблему сучасних тенденцій поширення професійного навчання протягом життя, стверджують, що досвід європейських країн свідчить про поширення системи навчання протягом життя за останні роки. Зокрема, у 2007 р. відсоток усіх підприємств, що забезпечили навчання своїм працівникам, склав від 21 % у Греції до 90 % у Великій Британії. Із зазначеного видно, що професійне навчання в межах підприємств найбільш розвинене у Великій Британії.

Серед країн ЄС лідерами в поширенні професійного навчання є Велика Британія, Данія. Створюються все нові програми підтримки міжнародних освітніх проектів, у яких значна увага приділяється підвищенню кваліфікації вчителів (Комар, с. 165). Що стосується форм освіти, то за рівнем залучених осіб лідирує неформальна освіта, бо саме вона нерозривно пов'язана з повсякденним життям людини. Формальна ж освіта охоплює найменшу кількість залучених осіб, бо вона забезпечується тільки закладами освіти (Швець та Федоренко, 2012, с. 212). Отже, відсоток людей віком від 25 до 64 років, задіяних у різних формах навчання в країнах ЄС, збільшується.

Навчаючись упродовж життя, у Великій Британії дорослі студенти повертаються до навчання кілька разів за життя в зв'язку з науково-технічним прогресом, їх кількість значно збільшується. Спостерігаємо значне збільшення кількості дорослих студентів упродовж другої половини

XX – початку XXI століття. Згідно з даними Статистичної агенції вищої освіти (HESA), контингент студентів першого курсу 2001–2002 н.р. ЗВО на 58 % склали представники вікової групи понад 25 років, з яких 30 % – старші 30 років (Коваленко, 2005, с. 142).

На початку XXI століття у Великій Британії діє єдина кваліфікаційна шкала, запропонована Агенцією з питань якості освіти, за якої кваліфікації розподіляються в межах 5 рівнів:

– 1 рівень – сертифікаційний (Certificate), який передбачає отримання вищого національного сертифіката (Higher National Certificate) або сертифіката про вищу освіту (Certificate of High Education). Однорічні професійно-орієнтовані курси 1 рівня кваліфікації забезпечують довгострокові коледжі-інтернати (long-term residential colleges), орієнтовані на дорослого студента, старшого 24 років (90 %), які щороку приймають на навчання близько 400 студентів;

– 2 рівень – проміжний (Intermediate) передбачає отримання звичайного (ординаторського) бакалаврського ступеня (Bachelor degrees), базового ступеня (foundation degree), диплому про вищу освіту (Diploma of High Education), вищого національного диплому (High National Diploma) – дворічної вищої професійної кваліфікації (трирічного ступеня звичайного бакалавра), тобто 2 рівень готує фахівців вищого технічного рівня, яких не вистачає у Великій Британії. Підготовку здійснюють коледжі вищої та подальшої освіти. Характерною рисою цих кваліфікацій є те, що програми розробляються у співпраці з роботодавцями у формі кооперацій, що дає можливість задовольнити потреби економіки (*Supply and demand in higher education. Consultation report 01/62, 2001, с. 35*);

– 3 рівень – почесний (Honours) передбачає отримання першого повного ступеня триступеневої системи вищої освіти Великої Британії, зокрема: наукового почесного ступеня бакалавра з відзнакою (Bachelor with Honours), диплома про базову вищу освіту (Graduate Diploma) або сертифіката про базову вищу освіту (Graduate Certificate). Під час трирічних курсів (в Шотландії – чотирирічні): перші 2 роки студенти вивчають базові, наступний рік – спеціальні предмети. Якщо студенти проходять сандвіч-курси (чергування навчання з виробничою практикою), програми тривають на рік довше, що дає можливість дорослим краще адаптуватися, якщо вони тривалий час були безробітними. Керівники підприємств надають перевагу тим робітникам, які мають науковий ступінь бакалавра з відзнакою, яких існує значна кількість, зокрема бакалавр: гуманітарних наук (BA), педагогічних наук (BEd), технічних наук (BEng), природничих наук (BSc), медицини (BM) тощо (Коваленко, 2005, с. 147-148);

– 4 рівень – магістерський (Master's), який передбачає одержання ступеня магістра (Master's Degree), диплома про післядипломну освіту (PG Diploma) або сертифіката про післядипломну освіту (PY Certificate);

– 5 рівень – докторський (Doctoral), що передбачає одержання докторського ступеня (Коваленко, 2005, с. 148).

Як зазначає С. Стрілець, педагогічна освіта Великої Британії має такі цікаві практичні особливості: «ЗВО зобов'язані спостерігати за роботою своїх випускників у школі не менше року після випуску та залучати до освітнього процесу кращих шкільних учителів» (Стрілець, 2015, с. 7). Таке подальше річне непрофесійно-педагогічне навчання приводить до отримання другого ступеня – сертифікат про закінчення курсу за освітою після університету. Таке навчання забезпечується в технічних педагогічних коледжах, художніх педагогічних коледжах і педагогічних відділеннях університетів (*Развитие частного школьного образования в Великобритании в культурно-историческом контексте*, 2004, с. 76).

У Великобританії зареєстровано близько 200 організації, які мають право присвоювати кваліфікації. Часто вони делегують цю функцію оціночним центрам (assessment centers), які створюються на базі провайдерів освітніх послуг (Коршунов та Гапонова, 2017, с. 49).

Для дорослих студентів популярними є підготовчі курси (access courses) для вступу до ЗВО – однорічні (при навчанні на стаціонарі) або дворічні (напівзаочні). Таки підготовчі курси організовують: дворічні коледжі шостого класу, ЗВО, центри освіти дорослих, інші провайдери, найактивніші з яких є коледжі подальшої освіти.

Реалізація принципів неперервності та гнучкості освіти дорослих забезпечується у Великій Британії з системою накопичення та переведення залікових одиниць або кредитів (Credit Accumulation and Transfer Scheme). Для кожного рівня визначено певну кількість кредитів. Якщо врахувати, що 1 залікова одиниця дорівнює 10 умовним навчальним годинам, то для того, щоб отримати сертифікат про вищу освіту, який передбачає накопичення 120 кредитів, необхідно виконати 1200 годин навчального навантаження, сертифікат чи диплом проміжної кваліфікації – 2400 годин, ступінь бакалавра з відзнакою – 3600 годин.

Крім системи накопичення залікових одиниць, у Великій Британії використовують систему нарахування залікових одиниць за попередній досвід навчання (Accreditation of Prior Learning) на основі представленого абітурієнтом портфоліо (робочі плани, рекомендаційні листи, звіти, матеріали конференцій, характеристики з місця роботи), що оцінюється асоціальною екзаменаційною комісією, яка нараховує залікові одиниці студентам у віці 25 років і старше. Особливо це ефективно при застосуванні модульного навчання (Scholten & Teuwen, 2001, с. 54, 56-58), що сприяє задоволенню освітніх потреб дорослого населення при високих економічних темпах розвитку країни.

Основою нової освітньої парадигми стала дистанційна освіта (Кучай, 2010) (distance education). Нині дистанційне навчання характеризують

компоненти: відсутність безпосереднього контакту між викладачем і студентом; активне використання в навчальному процесі інформаційних технологій та засобів масової комунікації; можливість інтерактивного навчання з тьютором (Peters, 1996, с. 1-2); студенти можуть вибирати власний термін, темп навчання, можуть моделювати власну навчальну програму, вибираючи курси; скорочення витрат на утримання гуртожитків та корпусів для навчання; зникнення витрат на переїзд до місця навчання (*Open and distance learning*, 2002, с. 11).

Заклади освіти Великої Британії, які пропонують дистанційні навчальні програми, базуються на певних моделях: автономні заклади освіти – британський відкритий університет (OU UK), який обслуговує 22 % британських студентів-заочників, середній вік яких – 34 роки (*The future of open distance learning*, 2003, с. 3); консорціум декількох закладів освіти: британський консорціум «Співдружність в освіті» (Commonwealth of Learning), що включає ЗВО країн співдружності, які під'єднані до мережі дистанційної освіти; міжнародний віртуальний університет (E-university), у якому студенти отримують «електронно» вищу професійну освіту; неформальне дистанційне навчання на основі мультимедійних програм, розрахованих на дорослих, які мають прогалини у функціональній неграмотності (*E-learning that really works*, 2003, с. 2).

Отже, кінець ХХ – початок ХХІ століття характеризується такими тенденціями розвитку системи вищої освіти дорослих у Великій Британії: варіативність ЗВО; зростання кількості дорослих студентів; введення кваліфікаційної шкали для ЗВО, що забезпечується використанням системи накопичення й переведення кредитів (багатоступеневість вищої освіти); використання дистанційної форми навчання в освітньому процесі; суворий контроль – фінансовий та адміністративний.

Реалізація ідеї громадської освіти у Великій Британії згідно з концепцією «Навчання дорослих та громадське навчання» відбувається через різні заклади освіти та установи, включаючи такі основні їх типи:

– відділення неперервної освіти при ЗВО та коледжах подальшої освіти, які є практично в кожному ЗВО Великої Британії. Більшість неформальних курсів є інтенсивними (короткостроковими), які проводяться ввечері або під час канікул (літні школи) з можливістю проживання в кампусі університету чи коледжу;

– Асоціація робітничої освіти (АРО) – провайдер непрофесійної подальшої освіти – організовує навчальні курси та програми в 650 філіях по всій території Об'єднаного Королівства за інтересами на чолі з тьютором по 2–3 години ввечері або впродовж вихідних у громадських центрах, сільських клубах, початкових школах тощо (*Adult and community education*, 1997, с. 8-9);

– громадські коледжі та центри освіти дорослих, орієнтовані на конкретні категорії слухачів (етнічні групи, біженці, безробітні, зі спеціальними освітніми потребами тощо);

– короткострокові коледжі інтернатного типу (short-term residential colleges) пропонують вузькоспеціалізовані курси тривалістю від двох днів до двох тижнів, що дає можливість зосередитись на пізнавальному процесі й отримати необхідну цікаву інформацію з напрямів: іноземні мови, література, драматургія, природничі науки, ІКТ, ремесла та ін. (Коваленко, 2005, с. 170);

– центри організації навчання та дозвілля на підприємствах, що представлені громадськими коледжами (community college) та центрами освіти дорослих (adult education centre). Особливу роль в організації неформальних програм для дорослих відіграють центри освіти дорослих (ЦОД), які виконують освітні послуги «цілодобово» (вранці, вдень, ввечері) в особистісному та інтелектуальному розвитку. Курси тривають від декількох тижнів до року, упродовж яких дорослі студенти оволодівають мовами, практичними ремеслами, спортом, навичками здорового способу життя. Як зазначає С. Коваленко, у 1999–2000 навчальному році за програмами «Позанавчального плану 2» навчалася 722 005 слухачів, що становило 68 % загальної кількості програм, які координуються місцевою владою. Слід зазначити, що 75 % освітніх послуг пропонувалися ЦОД. З дорослими працювали переважно тьютори за сумісництвом (Коваленко, 2005, с. 170-171);

– університети третього віку (U3A), які доповнюють мережу неформальних закладів для людей похилого віку. Ця модель не була підтримана ЗВО, тому діяльність U3A спирається на ініціативу своїх студентів, який відроджує традиції громадської освіти. У Великій Британії нараховується понад 500 груп людей похилого віку, у яких навчається понад 130 000 слухачів і надалі їх кількість збільшується, адже за підрахунками статистиків, якщо на початок XXI століття людей літнього віку нараховувалося близько 10 млн осіб (18,5 % від загального числа населення, то до 2025 р. цей показник значно зросте: на 70 % людей віком понад 60 р. і на 115 % – понад 80 р. (населення країни при цьому зросте в цілому на 6 %). Поступово посилюються зв'язки між місцевими відділеннями U3A через діяльність національної предметної мережі (National Subject Networks), яка організовує семінари та конференції для груп з іноземної мови, мистецтва та музики, клубу мандрівників, науки і техніки тощо. Заняття проводяться в бібліотеках, школах, вдома, в общинних центрах тощо (Коваленко, 2005, с. 174).

Останнім часом (90-ті роки XX – початок XXI ст.) у Великій Британії поширюється концепція «Організація, що навчається», одним із завдань якої є розвиток людини на підприємстві в освітньому, професійному і особистісному плані. Найактивнішими провайдерами програм розвитку та підтримки персоналу є переважно великі компанії та концерни, що мають

значний фінансовий потенціал і пропонують персоналу підвищення рівня професійної кваліфікації, подальший професійний розвиток та розв'язання інших освітніх проблем, тобто навчатися на робочому місці; посилюється тенденція професіоналізації таких програм (Коваленко, 2005, с. 172-173).

Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи у ЗВО Великої Британії здійснюється за паралельною, послідовною й альтернативною моделями.

Професійна підготовка майбутніх учителів у ЗВО Великої Британії, що здійснюється за паралельною моделлю і включає три роки повного навчання вчителя, приводить до здобуття першого ступеня – бакалавр освіти. Професійно-педагогічна підготовка за паралельною моделлю починається з першого року навчання й відбувається паралельно із загальною і спеціальною освітою. Програма паралельної моделі включає чотири основні розділи підготовки майбутнього вчителя: обов'язкові для всіх студентів загальноосвітні (базові) курси; психолого-педагогічний цикл дисциплін, що включає в різних комбінаціях вивчення загальних засад педагогіки, психології, шкільної гігієни та історії педагогіки. Вивчення цих дисциплін доповнюється різними видами педагогічної практики; один-два «предметні курси», призначених для особистої освіти студента й вибраних ним зі звичайного циклу шкільних дисциплін. Ці предмети студенти вивчають більш глибоко; так звані «професійні» курси. На вивчення «предметних» курсів відводиться в середньому 30 % навчального часу, на педагогічні дисципліни без педпрактики – 25 %, на загальноосвітні дисципліни – 25 %, на «професійні» – 10–12 %, на тьюторські заняття (дискусії, обговорення тощо) – 10–11 %, на педагогічну практику (32 тижні з 1996 р.).

Послідовна модель навчання у Великій Британії включає в себе 3–4 роки навчання за предметами спеціалізації майбутнього вчителя, після закінчення якого він отримує ступінь і подальше річне професійно-педагогічне навчання. У Великій Британії всі студенти, які отримують знання за послідовною моделлю навчання на сертифікат PGCE для викладання в початковій школі, повинні пройти щонайменше 18 тижнів педагогічної практики (Стрілець, 2015, с. 134-135).

Альтернативні шляхи отримання статусу кваліфікованого вчителя Великої Британії включають у себе такі моделі: схему контрактного навчання вчителів; схему ліцензійного навчання вчителів; спеціальну схему навчання вчителів, які пройшли педагогічну підготовку в країнах, що не входять до його Європейської спілки; шкільні центри з початкової педагогічної підготовки вчителів (з 1994 р.). Починаючи з 1994 р., розпочав прийом студентів Відкритий університет у Лондоні – центр дистанційного навчання у Великій Британії – це курси неповного робочого дня з підготовки вчителів для отримання сертифіката PGCE (Стрілець, 2015, с. 135-136).

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Аналіз структури освіти дорослих наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття у Великій Британії дозволяє ствердити наступне: основними рисами реформ освіти дорослого населення в зазначений період є: розробка національної кваліфікаційної шкали для професійної і вищої освіти; безперервне підвищення кваліфікації дорослих з метою задоволення потреб економіки; взаємодія виробництва й науки для забезпечення конкурентоспроможності на ринку праці; надання керівниками підприємств переваги робітникам, які мають ступінь бакалавра з відзнакою; збільшення кількості дорослих студентів та ЗВО для їх підготовки; реалізація ідеї громадської освіти через різні типи неформальних закладів освіти; активне запровадження дистанційних технологій; реалізація нового механізму фінансування із залученням недержавних та громадських фінансових ресурсів.

ЛІТЕРАТУРА

- Коваленко, С. М. (2005). *Тенденції розвитку освіти дорослих в Англії (остання чверть ХХ – початок ХХІ ст.)* (дис. ... канд. пед. наук). Житомир (Kovalenko, S. M. (2005) *Trends in the development of adult education in England (last quarter of the XX – beginning of the XXI century)* (PhD thesis abstract). Zhytomyr).
- Комар, О. (2018). Європейський простір післядипломної освіти та підвищення кваліфікації вчителів англійської мови. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 8 (82), 157-167 (Komar, O. (2018). European space for post-graduate education and advanced training for English teachers. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 8 (82), 157-167).
- Коршунов, И. А., Гапонова, О. С. (2017). Непрерывное образование взрослых в контексте экономического развития и качества государственного управления. *Вопросы образования*, 4, 36-59 (Korshunov, I. A., Gaponova, O. S. (2017). Continuous education of adults in the context of economic development and the quality of state governance. *Education issues*, 4, 36-59).
- Кучай, О. (2010). Формирование информационной компетенции – одна из ведущих задач подготовки будущего учителя. *Вектор науки Тольяттинского государственного университета. Серия: "Педагогика и психология"*, 1 (1), 23-25 (Kuchai, O. (2010). Formation of information competence is one of the main tasks of preparing a future teacher. *Vector science of Togliatti State University. Series: "Pedagogy and Psychology"*, 1 (1), 23-25).
- Лазоренко, О. (2011). Філософія освіти дорослих в контексті практичної парадигми пожиттєвого навчання: європейський приклад для України. *Філософія освіти*, 1-2, 255-266 (Lazorenko, O. (2011). Philosophy of adult education in the context of practical paradigm of lifelong learning: a European example for Ukraine. *Philosophy of Education*, 1-2, 255-266).
- Развитие частного школьного образования в Великобритании в культурно-историческом контексте*. М: ВЛАДОС-ПРЕСС (*Development of private school education in the UK in the cultural-historical context*. М: VLADOS PRESS.).
- Стрілець, С. І. (2015). *Інновації у вищій педагогічній освіті: теорія і практика*. Чернівці: Видавець Лозовий В. М. (Strilets, S. I. (2015). *Innovation in higher teacher education: theory and practice*. Chernihiv: Publisher Lozovyi V.M.).

- Швец, І. Б., Федоренко, Т. С. (2013). Сучасні тенденції поширення професійного навчання протягом життя. *Економічний вісник Донбасу*, 1 (31), 208-215 (Shvets, I. B., Fedorenko, T. S. (2013). Modern tendencies of extantion of vocational training throughout life. *Economic Bulletin Donbass*, 1 (31), 208-215).
- Adult and community education. Curriculum area assessment*. Report QA 98/06. London, 1997.
- E-learning that really works*. London: UK e-Universities Worldwide Limited, 2003.
- Open and distance learning. Trends, policy and strategy considerations*. Division of Higher Education. Paris : UNESCO, 2002.
- Peters, G. (1996). Distance learning from continuing education to lifelong learning: a review of UACE Strategy and objectives. *Occasional Paper № 20*, 5.
- Scholten, A., Teuwen, R. (2001). *Accreditation of prior Learning*. Hague: SDU.
- Supply and demand in higher education* (2001). Consultation report 01/62. Bristol: HEFCE.
- The future of open distance learning. The 10th Cambridge International Conference on Open and Distance Learning*. Sept 2003.

РЕЗЮМЕ

Орос Ильдикю. Структура образования взрослых в Великобритании в конце XX – начале XXI века.

Мы поставили цель охарактеризовать структуру образования взрослых в Великобритании в конце XX – начале XXI века. Выявлены тенденции развития системы высшего образования взрослых в Великобритании (конец XX – начало XXI века).

В статье использованы методы исследования: теоретические (анализ философской, педагогической, психологической литературы) интерпретационно-аналитический метод; метод сравнительно-исторического анализа.

Анализ структуры образования взрослых в конце XX – начале XXI века в Великобритании позволяет утверждать следующее: основными чертами реформ образования взрослого населения в указанный период являются: разработка национальной квалификационной шкалы для профессионального и высшего образования; непрерывное повышение квалификации взрослых; взаимодействие производства и науки; предоставление руководителями предприятий преимущества работникам, которые имеют степень бакалавра с отличием; увеличение количества взрослых студентов и высших учебных заведений для их подготовки; реализация идеи гражданского образования через различные типы неформальных учебных заведений; активное внедрение дистанционных технологий; реализация нового механизма финансирования с привлечением негосударственных и общественных финансовых ресурсов.

Ключевые слова: образование взрослых, структура образования взрослых, Великобритания, тенденции развития системы высшего образования взрослых, взрослое население, присвоение квалификации, реформирование образования взрослого населения.

SUMMARY

Oros Ildiko. The structure of adult education in the UK in the late XX – early XXI century.

We aimed to characterize the structure of adult education in the UK in the late XX – early XXI century. The tendencies of development of system of higher education of adults in Great Britain (late XX – early XXI century) are revealed.

The article uses research methods: theoretical (analysis of philosophical, pedagogical, psychological literature); interpretive-analytical method; method of comparative-historical analysis.

An analysis of adult education structure at the end of the twentieth – early twenty-first century in the UK suggests the following: the main features of adult education reform during this period are: development of a national qualification scale for vocational and higher education; continuous adult education; interaction of production and science; giving by heads of enterprises benefits to workers who have a bachelor's degree with honors; an increase in the number of adult students and HEIs for their preparation; realization of the idea of public education through different types of non-formal education institutions; active introduction of remote technologies; implementation of a new financing mechanism involving non-governmental and public financial resources.

Implementation of the principles of continuity and flexibility of adult education is provided in the UK with a system of accumulation and transfer of credit units or loans (Credit Accumulation and Transfer Scheme). In addition to the system of accumulation of credit units, the UK uses a system of accreditation of credit units for prior learning (Accreditation of Prior Learning) on the basis of the submitted portfolio by an entrant, which is assessed by an associative examination commission, which accounts for credits for students aged 25 and over. This is especially effective in applying modular education that contributes to meeting the educational needs of an adult population at high economic growth rates.

The basis of the new educational paradigm was distance education.

Key words: *adult education, adult education structure, Great Britain, tendencies of the system of higher education of adults, adult population, qualification assignment, reforming adult education.*

УДК 377.3:334.7-057.86 (043.3)

Світлана Стеблюк

Мукачівський кооперативний торговельно-економічний коледж

ORCID ID 0000-0002-2827-6805

DOI 10.24139/2312-5993/2019.01/180-191

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ПІДПРИЄМНИЦТВА В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Стаття присвячена вивченню зарубіжного досвіду з проблеми формування професійної компетентності в майбутніх фахівців з підприємництва. Сьогодні законодавство України спрямоване на вдосконалення системи освіти, адаптації її до європейського освітнього простору й дослідження щодо вивчення такого досвіду є актуальним. Метою статті є розкриття особливостей формування професійної компетентності в майбутніх фахівців економічного спрямування в закладах вищої освіти за кордоном. Серед методів дослідження виокремлено: контекст-аналіз, синтез, абстрагування, порівняння. З'ясовано поняття «професійна компетентність» та зацентровано увагу на різні підходи щодо його розуміння. У Великій Британії Код якості дає можливість здобувачам освіти визначити свою готовність до майбутньої професійної діяльності. Вивчено досвід Сполучених Штатів Америки щодо отримання підприємницької освіти, психологічної її складової. Наведено приклад співпраці Українських закладів освіти із Вищою школою бізнесу Польщі.